

Sammanfattning av Workshop om utveckling av fortlöpande miljöanalys (Umeå 19 oktober 2006)

Sammanställd av Göran Ståhl, Gun Lidestav, Anna-Lena Axelsson, m.fl.

Bakgrund

Syftet med workshopen var att diskutera olika scenarier för hur miljö- och samhällsutvecklingen kan tänkas bli på 20-40 års sikt, vilka konsekvenser detta skulle kunna få för samhällets efterfrågan på naturresurser och ekosystemtjänster, samt vad detta i sin tur skulle kunna innebära för verksamhetsområdet Fortlöpande miljöanalys (bl.a. vid SLU).

Nedan presenteras en sammanfattning av de synpunkter som kom fram under diskussionerna. På det stora hela var de olika diskussionsgrupperna överens om att vi kan förutse en allt högre förändringstakt i framtidens miljö- och samhällsutveckling och att våra önskemål om att styra utvecklingen på olika sätt kommer att öka. Rimligen kommer detta att öka efterfrågan på metoder för att mäta och förutsäga hur ekosystem utvecklas i olika avseenden.

Vilken miljö- och samhällsutveckling kan vi förvänta oss på 20-40 års sikt?

Några av gruppernas förväntningar inom detta område var:

- Fortsatt globalisering men samtidigt en regionalisering. Det internationella samarbetet kan förväntas fortsätta att öka.
- Nya internationella aktörer påverkar utvecklingen i Sverige på ett annat sätt än tidigare. Det kan gälla såväl inflyttning till Sverige från andra delar av Europa som inflytande i samhällsutvecklingen från expanderande länder i t.ex. Asien och Östeuropa.
- Klimatförändringarna blir en allt viktigare fråga att beakta och en stor källa till osäkerhet i samhällsplaneringen.
- Energifrågan allt hetare – förmodligen kommer t.ex. efterfrågan på biobränsle att öka för att tillfredsställa ökande energibehov.
- Polarisering av landskapet mot mer intensivt odlade/brukade/nyttjade miljöer respektive av människan outnyttjade miljöer (brukandet har upphört, orörda landskap).
- Politikens förmåga att hantera förändringarna och styra utvecklingen hänger samman med den folkliga opinionen som i sin tur i hög grad beror av demografiska förändringar.
- Vår syn på miljö- och natur går i riktning från att jobba mot historiska referenser i bevarandearbete till att acceptera storskaliga miljöförändringar till följd av klimatförändringar.

I allt högre grad kommer samhället att jobba med aktiv målsättning vad man konkret vill uppnå, samt aktiv styrning av (eko-) systemen för att nå önskade målsättningar.

Vad kommer denna utveckling att innebära för samhällets efterfrågan på naturresurser och ekosystemtjänster?

Efterfrågan på naturresurser och ekosystemtjänster kommer att öka, med en ökande andel tänkbara konflikter mellan olika naturresursnyttjare som följd. Samtidigt som trycket på att verkligen utnyttja naturresurser för produktionsändamål ökar, ökar också efterfrågan på ekosystemtjänster som ren luft, rent vatten, rekreativmiljöer, etc. Detta leder till ökade problem inom politiken att göra relevanta avvägningar i frågor som rör nyttjandet av naturresurser.

Och vad innebär detta i sin tur för verksamhetsområdet fortlöpande miljöanalys?

Naturresurserna blir allt knappare, samtidigt som de biologiska naturresurserna är förnyelsebara. Genom effektivare storskalig hushållning med naturresurser kommer samhället även i fortsättningen att kunna tillgodogöra sig önskade råvaror och ekosystemtjänster. Men det blir än viktigare idag att på ett bra sätt belysa såväl möjligt resursutnyttjande som miljökonsekvenser. Här ingår inte bara förmågan att ”se bakåt” och skriva fram trender utan i högre grad att göra konsekvensanalyser baserat på olika handlingsalternativ som belyser och väger samman olika motstridiga intressen. Behoven av samhällsekonomiska analyser i frågor som rör avvägningar mellan olika former av nyttjande kommer att öka.

Ett än aktivare arbete med att både formulera mål och styra mot mål i frågor om resursutnyttjande och miljökonsekvenser kommer att leda till ett ökat behov av fortlöpande miljöanalys. Vi måste förbättra våra metoder att ”mäta” systemen och våra modeller för att göra konsekvensanalyser som underlag för olika beslutsfattare.

Den fortlöpande miljöanalysen vid SLU kan och bör också spela en aktivare roll i arbetet med att integrera den fortlöpande miljöanalysen med interdisciplinär forskning för att åstadkomma ökad samhällsrelevans. Synergierna mellan forskning (och undervisning) och fortlöpande miljöanalys är ju själva fundamentet till varför SLU har miljöanalys som ett eget verksamhetsområde.

Vi bör också fundera över hur vi kan utveckla uppdraget och om det finns delar som vi bör prioritera ned, liksom fundera över namnet ”fortlöpande miljöanalys” – som inte alltid med tydlighet signalerar den aktivare roll vi bör ha i framtiden.

